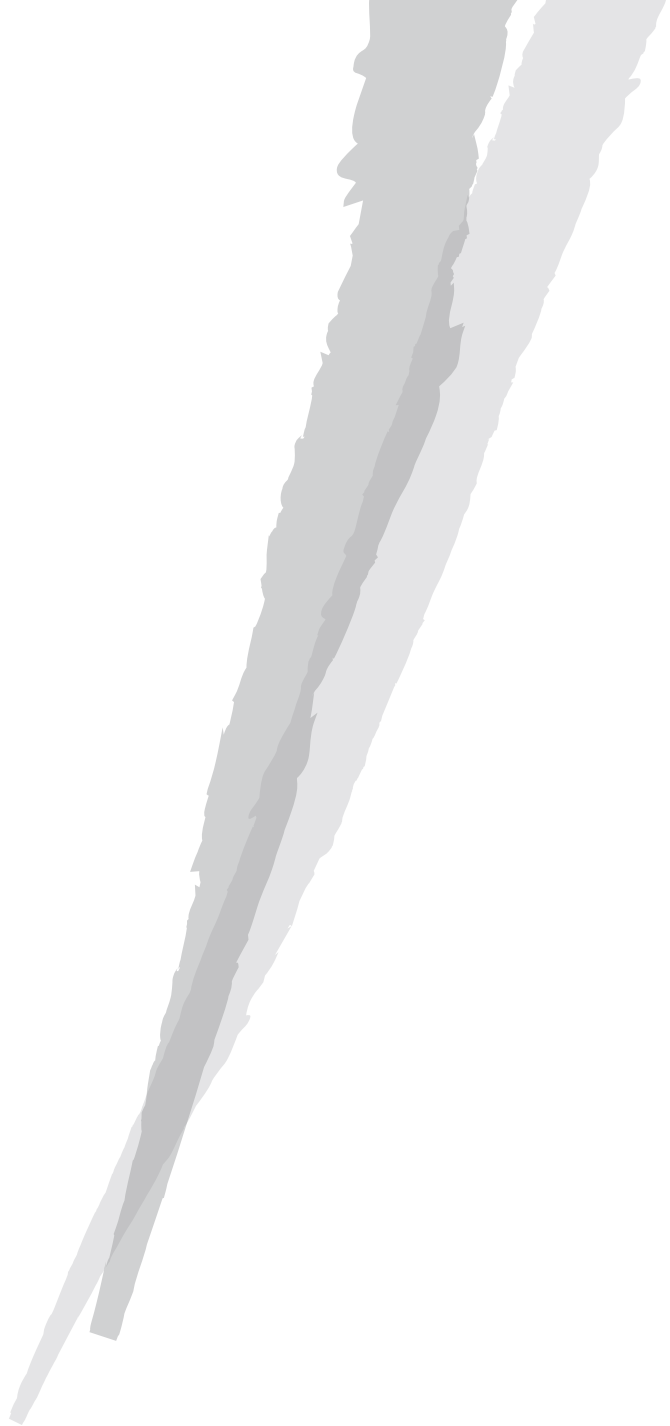

Dries Dulsster

Wat we niet willen weten

**over seksueel
geweld**

**Lannoo
Campus**

You said it would be painless.

A needle in a doll.

You said it would be painless.

It wasn't that at all.

THE NATIONAL * PINK RABBITS

LEZERS OVER

**WAT WE NIET WILLEN WETEN
OVER SEKSUEEL GEWELD**

‘Dit boek stipt een pijnlijke waarheid aan: onze (bewuste) onwetendheid over seksueel geweld veroorzaakt schade. Dulsster fileert hardnekkige mythes over grensoverschrijding en biedt een tegengeluid waarin zorg, verantwoordelijkheid en luisterbereidheid centraal staan. Hierin weerklinkt een krachtige oproep om het spreken, het leren, en het ongemak dat daarbij hoort, te omarmen.’

**SOFIE AVERY * ONDERZOEKER GRENDOverschrijdend
GEDRAG EN AUTEUR VAN OVER DE SCHREEF**

‘Te veel mannen zwijgen nog in het openbaar bij ongepast gedrag naar vrouwen toe. Ik ben erg blij dat Dries Dulsster wel zijn stoute schoenen heeft aangetrokken en ons uitlegt hoe dat komt. Dit is het begin van een verandering. Alles wat je niet wilt weten kun je voortaan nooit meer ontkennen na het lezen van dit boek. Een eyeopener.’

MAAIKE CAFMEYER * ACTRICE

‘Dit boek biedt meer dan een theoretisch kader om seksueel geweld bespreekbaar te maken. Het geeft overlevers, naast een platform, wat ze werkelijk nodig hebben: gezien worden, met empathie, mildheid en nuance.’

SOPHIE VAN REETH * HISTORICA EN AUTEUR VAN GENOEG GEZWEGEN

‘Dit boek raakt. Het raakt me als vrouw, omdat het geschreven is door een man die het woord “verantwoordelijkheid” naar een hoger niveau weet te tillen. Het raakt me als ervaringsdeskundige in seksueel geweld, omdat het tot in de diepte begrijpt en bekrachtigt. Het raakt me als mens, omdat het getuigt van lef om zo’n helder licht te werpen op een oerschaduw van onze samenleving. Daarom is dit niet alleen een belangrijk, maar ook een noodzakelijk boek.’

**HILDE VAN LIEFFERINGE * DOCENT EN AUTEUR VAN
ACADEMISCHE GEZELLIGHEID**

‘Dit boek doet wat we al te lang vermijden: het benoemt het geweld dat onder onze huid kruipt en legt de mechanismen bloot die het in stand houden. Het kijkt niet weg, niet voor het ongemak en niet voor de waarheid. Precies daarom is het zo noodzakelijk.’

LORE BAETEN * POLITICOLOOG EN AUTEUR VAN VE(E)RKRACHT

‘Iemand moest het doen, zo moet Dries Dulsster gedacht hebben. Een boek schrijven dat alles wat we met z’n allen hebben geleerd sinds #MeToo op een toegankelijke manier samenbrengt. Dit boek moest er komen.’

**SEPPE DE MEULDER * JOURNALIST, FILOSOOF EN AUTEUR VAN
WAAROM ALLES ZO LEEG VOELT**

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING

Silence Breakers 11

MeToo: een moment van spreken 14

Het luisteren dat uitblijft 18

Woorden zijn niet gewoon woorden 21

Voorafgaande opmerkingen 27

1 *Wat we niet willen weten over seksueel geweld* 35

Verkrachtingsmythes als rookschermen 38

De basics van seksueel geweld 46

Het komt vaak voor 46

Het kan je kapot maken 54

Het is niet het gevolg van impulsief gedrag 58

Het wordt gedaan door mensen die we vertrouwden 61

Het wordt niet uitgelokt 69

Het doet bevroren 72

Dronken kun je geen toestemming geven 76

Van de verbijstering naar een willen-weten 81

2 | *Consent: van contract naar pact* 85

De dynamische kunst van Mattress Girl 93

Toegeven of toestemmen? 97

Cat Person-seks 104

Leren wat we zelf voelen 107

Weten we wat we (misschien) (niet) willen? 112

Enthousiasme en goede manieren? 115

Gemengde gevoelens, nieuwe woorden en verantwoordelijkheid 117

Een contractueel risico 121

Consent heeft zijn redenen, die de rede niet kent 126

3 | *Pornoseks is de slechtste seks die er is* 131

What we talk about when we talk about porn 137

Confronterende vragen over pornografie 140

De taal van pornografie 142

Pornotitels en verkrachtingsmythes 143

De verborgen taal in pornografie 146

Pornografie de theorie en verkrachting de praktijk? 150

Het ontstaan van een pornografisch verlangen 153

Pornografie als industriële verbeeldingsmachine 154

Pornografische opvoeding 156

Van porno naar popcultuur 163

De blurred lines van het 'ja ja nee nee' 163

It takes a village to rape a woman 166

Ongekend terrein: algoritmes en filterbubbels 169

Protect Your Daughters Educate Your Kids 173

4 | *Spreeken is zilver, zwijgen is eenzaam* 177

De wrede paradox van het spreken 187

Hoe we overlevers het zwijgen opleggen 190

Het probleem van op de juiste manier de stilte te doorbreken 190

Het probleem van het zelfverwijt 194

Het probleem van de schaamte 200

Het probleem van het slachtoffer zijn 209

Your silence will not protect you 213

5 | *Rise of the Killjoys* 217

Het probleem benoemen is het probleem worden 221

Mannen als actieve bondgenoten 224

| *Dankwoord* 229

| *Aanbevolen boeken* 231

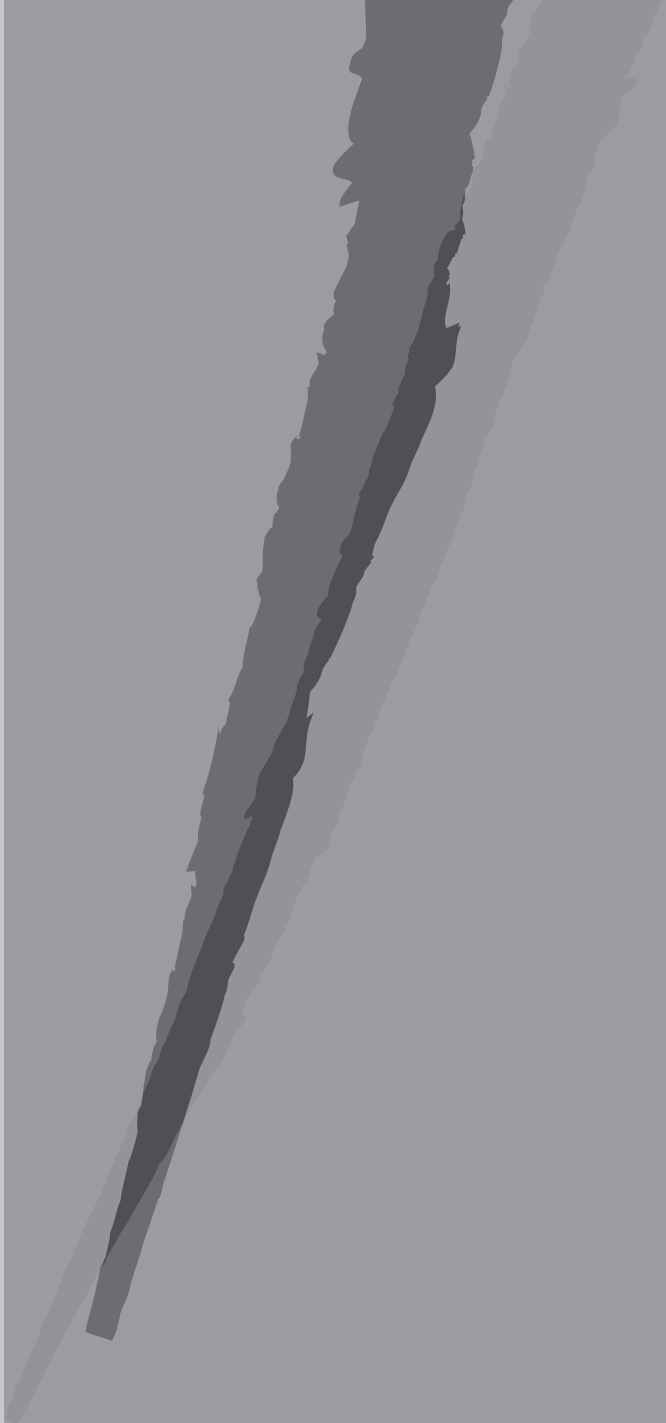
| *Hulp en steun bij seksueel geweld* 233

| *Eindnoten* 235

INLEIDING

Silence

Breakers

We willen het niet weten. We willen niet weten dat seksueel geweld zo vaak voorkomt. We willen niet weten dat het levens verwoest. We willen niet weten dat slachtoffers niets uitlokken. We willen niet weten dat seksueel geweld geen impuls is, maar een keuze. We willen niet weten dat de daders meestal mensen zijn die we vertrouwden.

Dat is de reden waarom we vragen stellen als: 'Ben je wel zeker?', 'Wat had je aan?', 'Waarom ben je niet weggelopen?' of reageren met 'Hij zou zo iets nooit doen!' We trekken getuigenissen over seksueel geweld eerder in twijfel dan ze te geloven. We beschermen sneller de reputatie van een dader dan de waarheid van een slachtoffer. We verleggen de focus naar de slachtoffers, zodat we niet hoeven na te denken over de daders. We willen niet zien dat het een maatschappelijk probleem is.

De prijs van dat niet-willen-weten betalen de slachtoffers. We stellen vragen die hun de mond snoeren. We stellen vragen die hun werkelijkheid uitwissen. We erkennen het geweld niet, maar herschrijven het. Zij dragen de immense kost voor onze psychische veiligheid.¹ Naast het oorspronkelijke trauma volgt zo een tweede kwetsuur in de vorm van ongeloof, schuldinductie en sociaal isolement. Dit vergroot het risico op langdurige psychische problemen, financiële ontwrichting en

een verlies van vertrouwen in anderen en in rechtssystemen. Hoe we reageren kan mensen redden, maar ook vernietigen.

De prijs van dat niet-willen-weten, betalen we allemaal. Het houdt een cultuur in stand waarin seksueel geweld kan blijven bestaan. Telkens we een getuigenis weigeren te horen, verhinderen we herstel en blijft het zich herhalen.

De MeToo-beweging bracht bovenstaande allemaal onmiskenbaar aan het licht. Het toonde hoe omvangrijk seksueel geweld werkelijk is en hoe we er uiteindelijk toch liefst met zijn allen niets van willen weten. Dat is dan ook het vertrekpunt voor dit boek.

MeToo: een moment van spreken

Op 5 oktober 2017 publiceerden Megan Twohey en Jodi Kantor een baanbrekend artikel in *The New York Times*.² Ze onthulden daarin een bijna dertig jaar durende geschiedenis van seksueel geweld door filmproducent Harvey Weinstein tegenover vrouwen uit de film- en mediawereld. Hun onderzoek toonde dat de slachtoffers steeds een gelijkaardig verhaal vertelden. Weinstein nodigde hen onder professionele voorwendselen uit in een hotel. Eenmaal daar kwamen ze terecht in situaties waarin Weinstein ongepast en seksueel grensoverschrijdend gedrag stelde.

In de nasleep van deze onthullingen besloot actrice Alyssa Milano haar stem te laten horen op Twitter. Ze riep vrouwen op om hun eigen ervaringen met seksueel geweld te delen onder MeToo. Ze tweette: 'Als je seksueel geïntimideerd of aangerand bent, schrijf dan "me too" als

antwoord op deze tweet.' Ze voegde eraan toe: 'Me Too. Gesuggerend door een vriendin: "Als alle vrouwen die seksueel zijn lastiggevallen of aangerand 'Me Too' zouden schrijven als status, zouden we mensen misschien een idee geven van de grootte van het probleem.'" De respons was overweldigend. Binnen 24 uur na haar oproep deelden miljoenen vrouwen wereldwijd de hashtag op sociale media. Slachtoffers van seksueel geweld deelden hun ervaringen – soms in detail, soms alleen met de woorden 'me too' – en getuigden zo massaal hoe wijdverspreid seksueel grensoverschrijdend gedrag is.

De hashtag groeide uit tot een wereldwijde beweging, met verschillende lokale vertalingen. In Frankrijk werd het #BalanceTonPorc ('breng je varken aan het licht'), in China #RiceBunny (een woordspeling op 'me too' in het Mandarijn) en in Italië #QuellaVoltaChe ('die keer dat'). Met de kracht van een collectief woord maakte de MeToo-beweging de omvang van seksueel geweld op een pijnlijke en onmiskenbare wijze zichtbaar.

Ook in België en Nederland verschenen er in de nasleep hiervan verschillende zaken in de media. Denken we bijvoorbeeld aan Bart De Pauw.³ De Vlaamse tv-maker werd in 2017 door meerdere actrices beschuldigd van grensoverschrijdend gedrag. In 2021 werd hij veroordeeld voor stalking en kreeg hij een voorwaardelijke celstraf van zes maanden. Jan Fabre,⁴ de bekende theatermaker, kunstenaar en choreograaf, werd door twintig ex-medewerkers beschuldigd van seksuele intimidatie. Hij kreeg een veroordeling van achttien maanden voorwaardelijke gevangenisstraf voor geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk en aanranding. Bij onze noorderburen bracht het programma *BOOS* de wantoestanden aan het licht binnen de talentenjacht *The Voice of Holland*.⁵ Er kwamen beschuldigingen

tegen bandleider Jeroen Rietbergen en coaches Ali B. en Marco Bor-sato voor seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Gezien de wereldwijde impact was de cover van *Time Magazine's* 'Person of the Year' in 2017 dan ook gewijd aan 'The Silence Break-ers'. Het was een krachtig visueel symbool van het wereldwijde MeToo-moment. Vrouwen van uiteenlopende achtergronden stonden samen op de cover. Actrice Ashley Judd gaf als een van de eersten publiekelijk stem aan het misbruik van Harvey Weinstein; zangeres Taylor Swift verzette zich tegen een ongepaste aanraking door een radio-dj en won haar zaak symbolisch met één dollar. Susan Fowler legde de toxische bedrijfscultuur bij Uber bloot, terwijl politiek lobbyist Adama Iwu een collectieve actie op gang bracht in de Californische overheid. Isabel Pascual, een landarbeidster onder pseudoniem, gaf een stem aan migranten zonder papieren, vaak onzichtbaar in dit debat. Dan was er de anonieme vrouw op de cover, slechts haar arm zichtbaar, die stond voor de talloze vrouwen die om uiteenlopende redenen (nog) niet konden spreken. Samen gaven deze vrouwen een gezicht aan de kracht van het spreken, het doorbreken van stiltes en de nood tot maatschappelijke verandering.

Opvallend was wie ontbrak op de cover: Tarana Burke. Zij is nochtans de persoon die MeToo gelanceerd heeft. Toch negeerde de media haar grotendeels als de oorspronkelijke stem achter de MeToo-beweging.⁶

Tarana Burke is een Afro-Amerikaanse activiste die de MeToo-beweging al in 2006 lanceerde in het kader van haar strijd tegen seksueel geweld in Selma, Alabama, in de Verenigde Staten, waar ze werkt met vrouwen en meisjes van kleur. In haar boek *Unbound*⁷ vertelt ze hoe de uitdrukking 'me too' diende als een manier waarop overlevenden met elkaar in

contact konden komen. Zo kregen ze de kans om hun verhaal te delen met de wereld. Ze legt uit dat de verbinding tussen overlevenden van seksueel geweld een krachtig instrument is. Het zorgt voor ondersteuning, herstel en actie. Burke kreeg veel lof voor haar onvermoeibare inzet voor structurele verandering, maar dus niet op die cover.

De MeToo-beweging was op veel vlakken succesvol. Het was een collectieve daad van solidariteit tussen slachtoffers. Het was een maatschappelijk keerpunt dat leidde tot publieke gesprekken, tastbare consequenties voor sommige daders en beleidsmatige veranderingen in diverse sectoren. Het is moeilijk een ander moment in de recente geschiedenis te vinden waarin we zo'n breed maatschappelijk debat voerden over seksueel geweld.

MeToo bracht veel aan het licht. Het maakte zichtbaar dat seksueel geweld en seksuele intimidatie wijdverspreid zijn. Dat de overgrote meerderheid van de overlevers hun daders kennen, dat 'ja' niet altijd 'ja' betekent, dat we aan victimblaming doen, dat we het hun moeilijk maken erover te spreken. Dat we leven in een verkrachtingscultuur. Een cultuur waarin we seksueel grensoverschrijdend gedrag normaliseren of minimaliseren.⁸

De MeToo-beweging was exact wat volgens Jackson Katz, auteur van *The Macho Paradox*, moest gebeuren om tot maatschappelijke verandering te komen. Hij stelde dat er een toename zou komen van meldingen van verkrachting, huiselijk geweld en seksuele intimidatie, en dat die groeiende aantallen de druk op de autoriteiten zouden vergroten om daders verantwoordelijk te houden. Ze zouden sneller werknemers disciplineren, studenten schorsen en vermeende daders vervolgen voor de strafrechter.

Die verwachting is niet ingelost. Door MeToo worden er meer aangiften gedaan, maar het betekent niet dat slachtoffers sindsdien meer geloofd, gehoord of beschermd worden. Zelfs tijdens MeToo was al te horen hoe we getuigenissen minimaliseerden, in twijfel trokken of ontkenden. We duwden slachtoffers opnieuw de stilte in.

Het luisteren dat uitblijft

De reacties die slachtoffers kregen in de zaken van Bart De Pauw, Jan Fabre en *The Voice of Holland* waren hier duidelijke voorbeelden van. Toen meerdere vrouwen getuigden over de aanhoudende sms'jes en ongewenste avances van Bart De Pauw, werden hun verhalen in de media en in de publieke opinie vaak gerelativeerd. Zijn gedrag werd afgedaan als 'onschuldig geflirt', terwijl de vrouwen die het aanklaagden verweten werd 'preuts' te zijn.⁹ Sommigen spraken van 'karaktermoord' of een 'heksenjacht'. Anderen verdedigden hem met uitspraken als 'zo is hij niet'. Er klonk ook dat de vrouwen 'zijn berichten gewoon hadden kunnen negeren of hem blokkeren'. Zo werd de verantwoordelijkheid verschoven van dader naar slachtoffer. Alsof het aan hen was om zijn gedrag te stoppen of om er gewoon mee om te kunnen gaan.¹⁰

Een gelijkaardig patroon tekende zich af in de zaak van Jan Fabre. De werknemers die spraken over vernedering en seksueel grensoverschrijdend gedrag kregen te horen dat dit nu eenmaal 'deel uitmaakte van de vrije moraal in de kunstwereld'.¹¹ Sommigen verwezen zelfs naar zijn status als 'genie', alsof artistiek talent een excuus kan zijn voor machtsmisbruik. Zo wordt de verkrachtingsmythe bevestigd dat man-

nen met uitzonderlijk gezag of creativiteit buiten de normale regels zouden vallen en dat de slachtoffers 'wisten waar ze aan begonnen'. In de Nederlandse *The Voice of Holland*-zaak klonk dezelfde tegenreactie. Terwijl jonge vrouwen vertelden over intimidatie en misbruik, werd hun spreken onderbroken door opmerkingen als: 'Ze hadden toch gewoon nee kunnen zeggen?' of 'Waarom komen ze er nu pas mee naar buiten?' Hier zien we hoe de mythe levendig blijft dat slachtoffers altijd volledige controle hebben, dat hun stilte gelijkstaat aan toestemming en dat te laat spreken een bewijs van ongeloofwaardigheid is.¹²

Sommigen stelden hier dan ook dat MeToo 'te ver is gegaan' en spraken over een zogenaamd domino-effect waarbij mannen gecriminiseerd zouden worden voor onschuldige of onhandige vormen van flirten. Volgens dit discours bedreigt MeToo niet alleen de seksuele vrijheid, maar ook de 'normale' omgang tussen mannen en vrouwen.¹³ De beweging zou een sfeer van angst hebben gecreëerd, waarin mannen zich voortdurend moeten afvragen of elk gebaar of woord verkeerd geïnterpreteerd kan worden. Daarnaast zou MeToo een '*trial by media*' hebben geïnstalleerd, waarin reputaties vernietigd worden zonder rechtsgang.

De belofte dat MeToo tot meer erkenning zou leiden, heeft zich zeker niet vertaald in duurzame structurele bescherming. Velen die naar voren traden, werden opnieuw geconfronteerd met ongeloof en victimblaming. De beweging bracht weliswaar meer zichtbaarheid, maar dat betekent niet dat spreken veiliger is geworden. We blijven gebruikmaken van verkrachtingsmythes om diegenen die de stilte doorbreken aan de kant te schuiven.

In 2025, acht jaar na MeToo, vlogen de verkrachtingsmythes ons op sociale media en in panelgesprekken opnieuw om de oren wanneer het ging over het proces van Marco Borsato. Dat het slachtoffer niet aanwezig was in de rechtszaal zou haar tot een leugenaar maken; het slachtoffer zou het zelf uitgelokt hebben; het was geen verkrachting, dus zo erg was het niet. Terecht verschenen er opiniestukken met als titel ‘Wanneer gaan we eindelijk stoppen met slachtoffers de schuld te geven?’¹⁴ of ‘Door de kwestie-Borsato is het nu nóg moeilijker voor slachtoffers om te praten over seksueel geweld.’ Vrouwen ervaren vandaag inderdaad nog steeds dezelfde risico’s als voordien: ongehoor, reputatieschade, juridische uitputting, verlies van werk, sociale uitsluiting en psychologisch leed.

Het toont het hardnekkige karakter van de mythes die seksueel geweld omringen. MeToo heeft het spreken mogelijk gemaakt, maar het luisteren, laat staan het geloven, beschermen of veranderen, blijft nog steeds uit. MeToo maakte ons vooral duidelijk dat we niet aan het luisteren waren en het maakt ook duidelijk dat we dat nog steeds niet doen. Hoe we spreken over seksueel geweld en hoe we reageren op slachtoffers toont dat we eigenlijk niet willen weten wat slachtoffers zeggen. Met dit boek wil ik proberen in te gaan tegen dat niet-willen-weten, in te gaan tegen hoe we de taal gebruiken om ons af te schermen van wat slachtoffers van seksueel geweld ons vertellen.

Woorden zijn niet gewoon woorden

Hoe we spreken en denken over seksueel geweld is niet neutraal. Taal is niet neutraal. Het zijn niet gewoon woorden. Linda Alcoff, de auteur van *Rape and Resistance*, wijst erop dat taal niet alleen iets beschrijft.

*MeToo heeft het spreken mogelijk
gemaakt, maar het luisteren, laat staan
het geloven, beschermen of veranderen,
blijft nog steeds uit.*

Taal is performatief: iets wordt werkelijkheid door het uit te spreken. Taal geeft mee vorm aan de werkelijkheid en bepaalt hoe ervaringen betekenis krijgen.

Zo schrijven kranten soms over 'ongewilde seks' in plaats van over verkrachting, of over 'seks met minderjarigen' in plaats van verkrachting van een kind. Daarmee wordt het geweld afgezwakt en lijkt het minder ernstig dan het is. Taal bepaalt welke handelingen we als mogelijk of legitiem beschouwen. Seksueel geweld binnen een relatie werd lang niet als verkrachting erkend vóór het begrip *date rape* op de agenda werd gezet door de feministische beweging.

Taal bepaalt eveneens hoe mensen hun eigen ervaringen begrijpen, soms pas achteraf. Een slachtoffer dat alleen de term 'miscommunicatie' hoort, kan gaan twijfelen of wat zij meemaakte wel seksueel

geweld was. De juiste taal hebben om iets te benoemen maakt een verschil en heeft effecten.

Een ander voorbeeld hiervan is *stealthing*, het zonder toestemming verwijderen van het condoom tijdens de seks. Veel slachtoffers ervaren op het moment zelf dat er 'iets niet klopt', maar kunnen het niet benoemen. De term horen en vernemen dat *stealthing* juridisch als verkrachting geldt, doet de puzzelstukken op hun plaats vallen. Het woord maakt zichtbaar wat voordien versluierd bleef en bevestigt dat dit seksueel geweld was. Zonder taal blijft het vaak bij een vaag gevoel van onrecht. Met taal wordt het mogelijk om te erkennen, te begrijpen en te spreken.

De impact van taal is dus niet abstract. Ze bepaalt hoe we lichamelijke ervaringen begrijpen, benoemen en herkennen als geweld. Dat hangt samen met de begrippen en beelden die cultureel beschikbaar zijn. Of iemand seksueel geweld kan benoemen en erover durft te spreken, hangt vaak af van de vraag of de eigen ervaring past binnen wat in de samenleving als 'echt' seksueel geweld wordt gezien. Die ideeën worden mee gevormd door het strafrecht, de medische wereld, hoe onze familie en vrienden spreken, door culturele invullingen ervan in films, door verkrachtingsmythes... Als onze ervaring daarvan afwijkt, is het moeilijker om te erkennen wat er zich heeft voorgedaan, laat staan om het als seksueel geweld te begrijpen of bespreekbaar te maken.¹⁵

Telkens opnieuw verbaast het me hoe achteloos en vaak kwetsend er gesproken wordt over seksueel geweld, aan de eettafel, onder collega's en vrienden, in kranten en op tv. Als we seksueel geweld willen bestrijden en het spreken van slachtoffers ernstig nemen, is het belangrijk dat we onderzoeken op welke manieren we zelf bijdragen

tot het in stand houden ervan. In de woorden die we gebruiken, de stereotypen die we herhalen, de reacties die we geven op getuigenissen, maar ook in de juridische en culturele structuren die daders beschermen en overlevers doen zwijgen.

Inzicht hebben in deze mechanismen is belangrijk, omdat wie sterk gelooft in verkrachtingsmythes vaker betrokken is als dader bij grensoverschrijdend gedrag.¹⁶ Als je denkt 'dat zwijgen toestemming is', 'ze het eigenlijk wel willen' of 'dat het niet zo erg is', zul je sneller grenzen overtreden. Wie gelooft in deze mythes, zal ook meer kans hebben om het spreken van slachtoffers niet op een adequate manier in ontvangst te kunnen nemen.

Het is ook kwalijk in rechtszaken, want onderzoek toont aan dat juryleden die geloven in verkrachtingsmythes minder geneigd zijn om een verdachte schuldig te verklaren. Hoe meer ze geloven in ideeën als 'echte slachtoffers vechten terug' of 'vrouwen zeggen soms nee maar bedoelen ja', hoe kleiner de kans op een veroordeling.¹⁷ Ook vergroot het de kans dat we slachtoffers verantwoordelijk achten voor wat hun is overkomen. Zo ondermijnen we de geloofwaardigheid van hun verhaal.¹⁸

Verkrachtingsmythes richten dus grote schade aan.

Gezien de grote impact die ons spreken heeft, zowel op mensen die seksueel geweld hebben meegemaakt als op de samenleving in het algemeen, is het essentieel dat we daarbij stilstaan, dat we weten waarom we dat doen. We kunnen daartegen ingaan door onszelf te vormen en het ongemak te verdragen van al datgene wat we niet willen weten over seksueel geweld.